

Asia: VN/8908/2021

Lausuntopyyntö työryhmän mietinnöstä; Rajat ylittäviä yritysjärjestelyjä koskevan yhtiöoikeudellisen direktiivin täytäntöönpano

Yleistä

1) Lausuntonne yleisesti esityksestä.

-

2) Lausuntonne vaikutusten arvioinnista.

-

Sulautuminen ja jakautuminen

3) (OYLE 16:1 ja 2 §) Mietinnössä ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan absorptiosulautumisessa sulautuvan yhtiön osakkeenomistajat voivat suostumuksellaan luopua oikeudestaan saada sulautumisvastiketta, sekä osittain siihen liittyen sisaryhtiösulautumisen määritelmä.

-

Perustelut

-

4) (OYLE 16:3 ja 17:3 §) Mietinnössä ehdotetaan mainittavaksi sulautumis- ja jakautumissuunnitelmaa koskevissa säännöksissä eräitä uusia asioita.

-

Perustelut

-

5) (OYLE 16:4 ja 17:4 §) Mietinnössä ehdotetaan mainittavaksi tilintarkastajan lausuntoa koskevassa säännöksessä osakkeiden vaihtosuhte.

-

Perustelut

-

6) (OYLE 16:6 §) Mietinnössä ehdotetaan, että tytär- tai sisaryhtiösulautumisessa kuulutusta koskevan hakemuksen voi tehdä myös vastaanottava yhtiö.

-

Perustelut

-

7) (OYLE 16:6 ja 17:6 §) Mietinnössä ehdotetaan, että kuulutuksen antamista on haettava kuukauden kuluessa sulautumis- tai jakautumissuunnitelman rekisteröimisestä taikka sulautuminen tai jakautuminen raukeaa.

-

Perustelut

-

8) OYLE (16:11 ja 17:11 §) Mietinnössä ehdotetaan mainittavaksi asiakirjojen nähtävänä pitämistä koskevassa säännöksessä muun ohella tilinpäätös ja toimintakertomus.

-

Perustelut

-

9) (OYLE 16:13 ja 17:13 §) Mietinnössä ehdotetaan mainittavaksi, että sulautuvan tai jakautuvan yhtiön tulee ilmoittaa osakkeenomistajille sekä optio-oikeuksien ja muiden erityisten oikeuksien haltijoille sähköinen osoite lunastusvaatimuksen sähköistä vastaanottamista varten.

-

Perustelut

-

10) (OYLE 16:13 ja 17:13 §) Mietinnössä ehdotetaan voimassa olevan käytännön mukaisesti säädettäväksi, että osakkeenomistajien tai optio-oikeuksien tai muiden erityisten oikeuksien haltijoiden vireille panemat sulautumista koskevat lunastusasiat on käsiteltävä samassa menettelyssä, jos ne johtuvat olennaisesti samasta perusteesta.

-

Perustelut

-

11) (OYLE 16:14 ja 17:14 §) Mietinnössä ehdotetaan mainittavaksi, että sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden tekemään sulautumisen täytäntöönpanoilmoitukseen tai jakautuvan yhtiön tekemään täytäntöönpanoilmoitukseen on liitettävä muun ohella tiedot sulautumis- tai jakautumissuunnitelmasta.

-

Perustelut

-

12) (OYLE 16:16 ja 17:16 §) Mietinnössä ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan velkoja voi vaatia suoritusta sulautumista tai jakautumista varten annetusta vakuudesta aikaisintaan, kun sulautuminen tai jakautuminen on tullut voimaan.

-

Perustelut

-

13) (OYLE 16:22 ja 17:21 §) Mietinnössä ehdotetaan mainittavaksi rajat ylittävää sulautumis- tai jakautumissuunnitelmaa koskevissa säännöksissä eräitä uusia asioita.

-

Perustelut

-

14) (OYLE 16:22 a ja 24 § sekä 17:21 a ja 23 §) Mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi huomautusten tekemistä koskevan ilmoituksen laatimisesta, nähtävänä pitämisestä ja toimittamisesta sitä pyytävälle, sekä rekisteröimisestä.

-

Perustelut

-

15) (OYLE 16:22 b—22 d ja 24 § sekä 17:21 b—21 d ja 23 §) Mietinnössä ehdotetaan aikaisempaa tarkemmin säädettäväksi rajat ylittävässä sulautumisessa tai jakautumisessa hallituksen selvityksen laatimisesta, laatimatta jättämisen tilanteista, nähtävänä pitämisestä ja toimittamisesta siihen oikeutetulle, sekä rekisteröimisestä.

-

Perustelut

-

16) (OYLE 16:23 ja 17:22 §) Mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi rajat ylittävässä sulautumisessa tai jakautumisessa hallituksen selvitystä koskevasta tilintarkastajan tai muun riippumattoman asiantuntijan lausunnosta.

-

Perustelut

-

17) (OYLE 16:24 ja 17:23 §) Mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi velvollisuudesta ilmoittaa velkojille annettavassa kuulutuksessa, onko sulautuvan yhtiön tai jakautuvan yhtiön osakkeenomistaja vaatinut ylimääräistä rahavastiketta, sekä tarvittaessa tällaisten vaatimusten yhteismäärä.

-

Perustelut

-

18) (OYLE 16:24 a ja 17:23 a §) Mietinnössä ehdotetaan säännöksiä rajat ylittävän sulautuvan tai jakautuvan yhtiön osakkeenomistajan oikeudesta vaatia ylimääräistä rahavastiketta, kun tietyt ehdot täyttyvät.

-

Perustelut

-

19) (OYLE 16:26 ja 17:25 §) Mietinnössä ehdotetaan mainittavaksi rajat ylittävää sulautumista tai jakautumista koskevan täytäntöönpanohakemuksen osalta eräitä uusia liitettäviä asiakirjoja ja eräitä uusia menettelyitä.

-

Perustelut

-

20) (OYLE 16:26 a ja 17:25 a §) Mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi rekisteriviranomaisen velvollisuudesta tutkia ennen rajat ylittävää sulautumista tai jakautumista koskevan todistuksen antamista, että suomalainen sulautuva yhtiö tai jakautuva yhtiö on suorittanut kaikki sulautumisen tai jakautumisen edellytyksenä olevat toimenpiteet ja täyttänyt laissa säädetyt muodollisuudet, kuten rahamääräisten tai muiden kuin rahamääräisten veloitteiden suorittaminen tai varmistaminen julkishallinnolle tai toimialakohtaisten erityisvaatimusten noudattaminen (lainmukaisuuden tutkinta).

-

Perustelut

-

21) (OYLE 16:26 a ja 17:25 a §) Mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi rekisteriviranomaisen, tai tämän pyynnöstä muun toimialallaan toimivaltaisen viranomaisen, velvollisuudesta tutkia perustellusta syystä, ettei rajat ylittävää sulautumista tai jakautumista toteuteta väärinkäyttö- tai petostarkoituksessa, jonka seurauksena tai tarkoituksena on Euroopan unionin oikeuden tai kansallisen lainsäädännön välttäminen tai kiertäminen, taikka muuten rikollisessa tarkoituksessa (väärinkäyttö- tai petostarkoituksen tutkinta). Jos arvioidaan, että rajat ylittävä sulautuminen tai jakautuminen toteutetaan väärinkäyttö- tai petostarkoituksessa, rekisteriviranomainen voi keskeyttää täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen

käsittelyn oma-aloitteisesti tai muun toimialallaan toimivaltaisen viranomaisen vaatimuksesta taikka rekisteriviranomainen voi päättää, että se ei anna rajat ylittävää sulautumista tai jakautumista edeltävää todistusta.

-

Perustelut

-

22) (OYLE 16:26 b ja 17:25 b §) Mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi ennakkollisen valvonnan määräajoista.

-

Perustelut

-

23) (OYLE 16:26 c ja 26 e sekä 17:25 c ja 25 e §) Mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi ennakkollisen valvonnan yhteydessä rekisteriviranomaisen oikeudesta saada tietoja viranomaisilta ja muilta.

-

Perustelut

-

24) (OYLE 16:26 d ja 17:25 d §) Mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi ennakkollisen valvonnan yhteydessä rekisteriviranomaisen oikeudesta käyttää apuna tilintarkastajaa tai muuta ulkopuolista riippumatonta asiantuntijaa.

-

Perustelut

-

25) (OYLE 16:27 a ja 17:26 a §) Mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi, että rajat ylittävää sulautumista tai jakautumista koskevaa päätöstä ei voida moittia tai vaatia sen mitätöimistä ainoastaan sillä perusteella, että sulautumis- tai jakautumisvastiketta kuten osakkeiden lukumäärää tai vaihtosuhdetta tai lunastamiseen käytettyä rahavastiketta ei ole määritetty asianmukaisesti sulautumis- tai jakautumissuunnitelmassa tai niistä annetut tiedot eivät ole täyttäneet säädettyjä vaatimuksia.

-

Perustelut

-

26) (OYLE 17:1 ja 2 §) Mietinnössä ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat voivat suostumuksellaan luopua oikeudestaan saada jakautumisvastiketta, sekä osittain siihen liittyen yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen määritelmä.

-

Perustelut

-

27) (OYLE 17:26 §) Mietinnössä ehdotetaan, että jakautumisen voimaantuloajankohta määräytyy jakautuvan yhtiön kotipaikassa sovellettavan lainsäädännön mukaan, eli suomalaisen jakautuvan yhtiön tapauksessa jakautumisen täytäntöönpanon rekisteröintihetkellä.

-

Perustelut

-

Kotipaikan siirto

28) Lausuntonne kotipaikan siirtoa koskevista ehdotuksista (OYLE 17 a luku).

-

Muut lait ja kommentit

29) Lausuntonne vakuutus- ja työeläkevakuutusyhtiöitä koskevista ehdotuksista (2. ja 3. lakiehdotus).

-

30) Lausuntonne muista Harmaan talouden selvitysyksikköä koskevista ehdotuksista (4. lakiehdotus).

-

31) Muut kommentit.

Yleistä

Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) lausuu seuraavassa työryhmän mietintöön sisältyvästä hallituksen esityksestä EU:n muutosdirektiivin (direktiivin (EU) 2017/1132 muuttamisesta rajat ylittävien yhtiömuodon muutosten, sulautumisten ja jakautumisten osalta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/2121) täytäntöönpanosta etenkin siltä osin kuin säännökset liittyvät PRH:n rekisteröinti- ja valvontatehtäviin.

PRH pitää tärkeänä EU:n perusvapauksiin kuuluvan yritysten vapaan liikkuvuuden edistämistä uusilla säännöksillä. PRH:lla ei pääsääntöisesti ole huomautettavaa työryhmän mietinnössä tehtyihin ehdotuksiin, jotka liittyvät muutosehdotuksiin osakeyhtiölain (624/2006) säännöksiin kotipaikan siirrosta, sulautumista koskevaan 16 lukuun ja jakautumista koskevaan 17 lukuun ja muutoksiin muun muassa sulautumis- ja jakautumissuunnitelman sisältöön, hallituksen selvityksen laatimisvelvollisuuteen ja sisältöön, asiakirjojen rekisteröintiä ja nähtävänäpitoa koskeviin velvollisuuksiin, lunastusmenettelyyn, uuteen ylimääräisen rahavastikkeen vaatimista koskevaan menettelyyn, päätöksentekoa koskeviin vaatimuksiin, täytäntöönpanoilmoituksen tekemiseen, täytäntöönpanomenettelyyn eikä jakautumisen voimaantuloon ja oikeusvaikutusten alkamiseen. Rajat ylittävien yritysjärjestelyjen täytäntöönpanomenettelystä PRH:lla on jäljempänä joitakin kriittisiä kommentteja.

PRH:n ennakkollinen valvontatehtävä

PRH pitää työryhmän ehdotusta PRH:n tehtäväksi tulevasta yritysjärjestelyihin liittyvästä ennakkollisesta valvontatehtävästä varauksin toteuttamiskelpoisena.

PRH kuitenkin katsoo, että työryhmän olisi pitänyt perusteellisemmin selvittää EU-säännöksistä johtuvan valvontatehtävän vaihtoehtoisia toteuttamistapoja ja niillä mahdollisesti saavutettavia kustannus- ja tehokkuushyötyjä. Vaihtoehtoja voidaan selvittää vielä jatkovalmistelun aikana.

Työryhmän ehdotuksen mukaan PRH:n tulisi ennakkollisesti valvoa rajat ylittäviä yritysjärjestelyjä, jotka suuntautuvat Suomesta pois päin. Ennen tällaisen rajat ylittävän järjestelyn toimeenpanoa PRH:n tulisi suorittaa valvontatoimia, joiden tarkoituksena on:

1) varmistaa, että nykyiseen tapaan kaikki menettelyt ja muodollisuudet Suomessa on järjestetty tai saatettu päätökseen (perusmuotoinen valvonta) ja

2) lisäksi varmistaa, ettei rajat ylittävää järjestelyä toteuteta väärinkäyttö- tai petostarkoituksessa (laillisuusvalvonta).

Tarkoituksena on estää Euroopan unionin oikeuden tai kansallisen lainsäädännön välttäminen tai kiertäminen, taikka yritysjärjestelyn toteuttaminen muuten rikollisessa tarkoituksessa.

Jos rekisteriviranomainen katsoo, että säädetyt ehdot täytetään, se on annettava tästä todistus ja toimitettava se toisen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle rekistereiden yhteenliittämissä järjestelmän kautta.

PRH katsoo, että edellä kohdassa 1) mainittu varmistusmenettely on mahdollista toteuttaa niillä jo käytössä olevilla rekisteröintimenettelyihin liittyvillä työmenetelmillä ja rutiineilla, joita PRH:lla on jo ennestään. Kyseiset seikat ilmenevät asiakirjoista, jotka yritysjärjestelyä toteuttava yritys toimittaa PRH:lle.

Ehdotukseen liittyviä ehtoja ja rajoituksia

Jos edellä mainitun kohdan 2) mukainen varmistusmenettely väärinkäyttö- tai petostarkoituksen estämiseksi työryhmän ehdotuksen mukaan toteutuu, se edellyttää, että PRH hankkii päätöksen tueksi ulkopuolisia lisäselvityksiä ja arvioi mahdollista väärinkäytös- tai petostarkoitusta.

Kohdan 2) mukaiseen menettelyyn (laillisuusvalvontaan) liittyy ainakin seuraavia haasteita, ehtoja ja rajoituksia:

- Asiakirjojen/lisäselvitysten avulla PRH voi todeta vain suuntaa antavan ”varmuuden” järjestelyn tarkoituksesta (varmuuden taso on rajoitettu). Osapuolten todellisten tarkoitusten arvioiminen ulkopuolelta käsin voi olla vain hypoteettista: PRH voi todeta ja luetella tietoon tulleita seikkoja, jotka viittaisivat väärinkäytös- tai petostarkoituksiin.

- ”Väärinkäytöksen” ja ”petoksen” sisältö tulisi määritellä lain tasolla. Petosrikokset määritellään rikoslaisissa, mutta väärinkäytös on käsitteenä laaja-alainen. Kun menettelyn kautta voidaan rajoittaa viranomaispäätöksiin asianosaisen yrityksen oikeuksia, kriteerien tulee olla tarkkarajaisia oikeusvarmuuden ja asianosaisen oikeusturvan vuoksi. Lain tasoisen määrittelyn tarpeeseen viitataan muutosdirektiivin 86 m artiklan 8 ja 9 kohdissa, 127 artiklan 8 ja 9 kohdissa (rajat ylittävä sulautuminen) sekä 160 m artiklan 8 ja 9 kohdissa (rajat ylittävä jakautuminen)

- PRH:n oikeus käyttää esiselvityksessä apuna tilintarkastajaa tai muuta asiantuntijaa: OYL 16:26d (vastaavat säännökset jakautumista koskevassa OYL 17 luvussa, kotipaikan siirtoa koskevassa OYL 17a luvussa). On ilmeistä, ettei tilintarkastajaa (henkilöä) käytännössä ole tarkoituksenmukaista käyttää ”väärinkäytös- tai petostarkoituksen” kartoittamiseen. Sen sijaan esimerkiksi tilintarkastusyhteisöillä on asiantuntijoita useilta aloilta, joita voidaan käyttää selvityksessä apuna. Näin ollen avustamissäännöksen on voitava soveltua myös oikeushenkilöön.

- Arvioinnissa PRH:n on luotava objektiivisia kriteereitä, joiden avulla ”tarkoitusta” arvioidaan ”oikeudenmukaisesti, objektiivisesti ja syrjimättömästi”. Ilman kriteereitä arviointi on epäyhtenäistä ja ennakoimatonta. Arvioitavia tapauksia tulee PRH:n arvion mukaan kuitenkin olemaan vähän, jolloin tapauskohtaisen arvioinnin merkitys korostuu.

- Kokonaisarviossa on noudatettava ”perusteltua syytä epäillä” –tasoista epäilyn tasoa. Tämän pitäisi riittää lain mukaan kielteisen päätöksen tekemiseen luvan myöntämisestä. Käytännössä kielteisen päätöksen kriteerit tulevat väistämättä olemaan korkealla, koska PRH:n on pystyttävä objektiivisesti osoittamaan tosiseikat ja olosuhteet, jotka ilmentävät järjestelyn väärinkäytös- tai petostarkoitusta.

- On tärkeää, että PRH saa oikeuden saada tehtävän suorittamista varten muilta viranomaisilta salassa pidettävää tietoa, kuten ehdotuksessa todetaan. Tätä koskee ehdotuksen OYL 16:26c ja 16:26e (vastaavat säännökset jakautumista koskevassa OYL 16 luvussa ja kotipaikan siirtoa koskevassa OYL 17a luvussa).

- Käytännössä vain suomalaisia järjestelyyn osallistuvia osapuolia voidaan selvittää suomalaisista lähteistä. On yleistä, että sulautuvien yhtiöiden vastuuasemassa on henkilöitä, joilla ei ole suomalaista henkilötunnusta ja joiden asuinpaikka on muussa ETA-valtiossa. Suuri osa toteutetuista fuusioista on ollut tytäryhtiöfuusioita tai konsernin sisäisiä fuusioita.

- PRH:n varmistus voi tarkoittaa vain toteamusta siitä, onko lisäselvityksessä PRH:ssa havaittu viitteitä väärinkäytös- tai petostarkoituksesta ja mahdollisten viitteiden yksilöintiä. Koska useimmat yritysjärjestelyt koskevat tytäryrityksiä ja sisaryrityksiä koskevia jakautumisia ja fuusioita, on ilmeistä, että useimmiten PRH päätyy toteamaan, ettei selvityksessä ole havaittu viitteitä väärinkäytös- tai petostarkoituksista.

- Jos PRH antaa kielteisen päätöksen siitä, ettei se anna saamansa selvityksen mukaan "todistusta", se voi perustella sitä havainnoilla, jotka sen mielestä viittaavat väärinkäytös- tai petostarkoituksiin. Tällaisesta päätöksestä asianosainen voisi valittaa hallinto-oikeuteen.

Jos työryhmän ehdotukset toteutuvat, on selvää, ettei PRH:lla ole velvollisuutta valvoa väärinkäytös- tai petostarkoitusta yritysjärjestelyn jo tultua voimaan.

Tarkennettavaa

PRH siis katsoo, että ehdotettua valvontamenettelyä on useilta osin tarkennettava lain säännöksissä. Väärinkäyttö-, petos- tai rikostarkoitus edellyttää myös subjektiivista arviointia, vaikka työryhmän ehdotuksen ja muutosdirektiivin mukaan arvioinnin on oltava "oikeudenmukaista", "objektiivista" ja "syrjimätöntä".

PRH katsoo, että sen ensisijaisena tehtävänä pitäisi olla tiedon välittäminen suunnitelluista yritysjärjestelyistä, jotta useat viranomaiset ja sidosryhmät voivat ottaa kantaa yritysjärjestelyn todelliseen tarkoitukseen. PRH voi vain vaivoin yksin arvioida yritysjärjestelyn tarkoitusta, koska se arvioi kokonaisuutta menettelyyn liittyvien asiakirjojen perusteella.

Työryhmän ehdotuksesta ei käy ilmi, miten pitkälle menevä PRH:n selonottovelvollisuus olisi, kun se arvioi yritysjärjestelyn tarkoitusta. Ehdotuksen toteutuessa jäisi PRH:n arvioitavaksi, olisiko sen oma-aloitteisesti hankittava selvityksiä muilta viranomaisilta ja yksityisiltä tahoilta yritysjärjestelyn tarkoituksen selvittämiseksi. PRH kiinnittää huomiota myös siihen mahdollisuuteen, että väärinkäyttö- tai petostarkoituksen tutkinnassa voitaisiin käyttää apuna tai jopa siirtää tutkinta muille toimikelpoisille viranomaisille (ks. esim. ehdotettu OYL 16:26a). Rikosepäilyyn liittyvän asian voisi siirtää poliisille esitutkintaan. Väärinkäyttö- ja petostarkoituksen epäilyn johdosta asiaa on tutkittava lisää, toimenpide tulee keskeyttää tai asian selvittely tulee siirtää toiselle toimivaltaiselle viranomaiselle. Asian selvittelyn siirtäminen toiselle viranomaiselle voi edellyttää lakiin nimenomaista säännöstä, vaikka PRH tekisikin päätöksen luvan/todistuksen antamatta jättämisestä.

PRH:n kannattama vaihtoehtoinen valvontamenettely

PRH:n mielestä työryhmän ehdotusta parempana olisi menettely, jossa valvonta olisi rakennettu nykyisen OYL:n sulautumista ja jakautumista koskevan kuuluttamismenettelyn varaan. Tässä vaihtoehdossa PRH ei suorittaisi erillistä laillisuus selvitystä, vaan ainoastaan julkaisisi kuulutuksen sulautumis- tai jakautumissuunnitelmasta tai suunnitelmasta kotipaikan vaihdoksesta. Viranomaiset ja sidosryhmät voisivat kuulutusaikana ilmoittaa PRH:lle vastustavatko ne aiottua järjestelyä ja vastustamisen perustelut. Tällainen menettely olisi työryhmän ehdotusta tehokkaampi ja halvempi. Lausunnon antajien määrä ei riippuisi siitä, keneltä PRH pyytäisi selvitystä, vaan jokainen, jota asia koskee, voisi ilmoittaa mahdollisesta vastustamisestaan PRH:lle. Tämän jälkeen menettely etenisi siten kuin nykyisin sulautumisissa ja jakautumisissa. PRH myöntäisi luvan, jos lailliset edellytykset täyttyvät.

Työryhmän mietinnössä on kuitenkin todettu, että edellä esitettyyn kuulutusmenettelyyn liittyy haasteita. Kuulutusmenettely aiheuttaisi muun muassa muille viranomaisille jatkuvan Virallisen lehden seurannan tarpeen. Lisäksi eri viranomaiset ovat arvioineet, että valmistelussa olevista tarkastuksista ja hallinnollisista seuraamuksista olisi erittäin vaikeaa antaa tietoja.

Vaihtoehtoinen keskeytysmenettely

PRH pitää työryhmän ehdotusta parempana myös työryhmän yhtenä vaihtoehtona käsittelemää keskeytysmenettelyä. Keskeytysmenettelystä ei aiheutuisi vastaavia haasteita kuin kuulutusmenettelystä. Keskeytysmenettelyssä PRH antaisi muille toimivaltaisille erikseen määriteltäville viranomaisille tiedon rajat ylittävän järjestelyn vireille tulosta. Tällöin muu viranomainen voisi pyytää PRH:ta keskeyttämään rajat ylittävän hakemuksen käsittelyn, mikäli kyseisellä viranomaisella on esittää näyttöä siitä, ettei järjestely täytä osakeyhtiölain vaatimuksia. PRH:n näkemyksen mukaan keskeytysmenettelyä voidaan pitää toimivana ja perusteltuna vaihtoehtona, sillä muut viranomaiset voivat tällä tavoin reagoida tehokkaasti rajat ylittävään järjestelyyn ilman esimerkiksi Virallisen lehden seuraamistarvetta. PRH:n näkemyksen mukaan keskeytysmenettelyä tulisi selvittää tarkemmin jatkovalmistelun aikana. Tällainen jatkovalmistelun lisäselvittelytarve koskee esimerkiksi työryhmän ehdottamaa OYL 16:26a.3:ta, joka koskee sulautumisen keskeyttämismenettelyä.

Muutostarpeet PRH:n käsittely- ja tietojärjestelmiin

Ehdotuksensa jättäneen työryhmän työn tavoitteena oli myös, että rajat ylittävien sulautumisten ja jakautumisten osalta toimivaltaisena viranomaisena toimiva PRH saisi työryhmätyön aikana mahdollisuuksien mukaan tiedot, joiden perusteella se voi ennalta arvioida direktiivissä tarkoitettujen järjestelyjen yhtiöoikeudelliseen toteutukseen liittyviä kaupparekisterin käsittely- ja tietojärjestelmien muutostarpeita.

Muutosdirektiivin vuoksi kaupparekisterin tietojärjestelmiin ja BRIS-järjestelmän välityksellä tapahtuvaan tietojenvaihtoon aiheutuu paljon muutoksia. Kaupparekisterin tietojärjestelmämuutoksia aiheutuu ilmoitusten käsittelyjärjestelmään, tietopalvelujärjestelmään ja sähköisen asioinnin järjestelmään.

EU-tasolta ei ole tähän mennessä saatu niitä teknisiä kuvauksia, joissa olisi määritelty jäsenmaille asetettavat teknisen toteutuksen vaatimukset, jotta tiedot järjestelmien välillä välittyvät sujuvasti. Järjestelmämuutosten teknistä toteutusta ei pystytä aloittamaan ennen kuin nämä yksityiskohdat ovat selvillä. Näin ollen BRIS-järjestelmään liittyviä tietojenvaihtoon liittyviä vaatimuksia sekä kaupparekisterin tietojärjestelmämuutoksia ei ole mahdollista toteuttaa alkuvuoteen 2023 mennessä. PRH:n näkemyksen mukaan edellä esitetyt tietojärjestelmämuutokset ovat mahdollista toteuttaa aikaisintaan niin, että ne ovat tuotannossa loppuvuodesta 2023. Tämän osalta aikataulu on kuitenkin epävarma ja olennaisesti riippuvainen siitä, milloin edellä mainitut tekniset määrittelyt ovat tiedossa.

Työryhmän mietinnössä tietojärjestelmämuutosten kustannuksiksi on arvioitu 1,6 miljoonaa euroa. PRH katsoo arvioidun budjetin olevan sinänsä mahdollinen perustuen aikaisemmin toteutettuihin vastaaviin tietojärjestelmämuutoshankkeisiin. Kuitenkaan tässä vaiheessa ei pystytä esittämään kuin karkea arvio aiheutuvista kustannuksista.

Henkilötietojen suojasta

PRH kiinnittää työryhmän ehdotuksissa huomiota myös tietosuojanäkökohtiin. Varsinaisia ongelmia työryhmän ehdotukseen ei sisälly.

Ehdotettujen lakimuutosten myötä ennakkollista valvontaa varten PRH:lla olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada muilta viranomaisilta myös salassa pidettäviä henkilötietoja. Laissa toki rajoitetaan pyydettävät ja annettavat tiedot.

Referaatti muistion sivulta 350:

Osakeyhtiölain säännöksissä edellytetään tietojen välttämättömyyttä ennakkollisen valvonnan tehtävien hoitamisen kannalta. Tiedot luovutetaan viranomaiselta toiselle vain virkatehtävien suorittamista varten. Harmaan talouden selvitysyksikköä, Oikeusrekisterikeskusta ja rekisteriviranomaista koskee salassapitovelvollisuus. Rekisteriviranomaisen saamien tietojen luovuttamisesta sallittuihin tarkoituksiin on säädetty nimenomaisesti kaupparekisterilain 1a §:ssä. Esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi poikkeussäännöksiä kyseisten henkilö- ja muiden tietojen saatavilla pitämisestä esimerkiksi kaupparekisterissä tai muunlaisesta julkisesta luovuttamisesta, eikä tällainen ole käytännössä mahdollistakaan.

Kyseinen referoitu kohta saattaa johtaa tulkintaan, jonka mukaan ennakkolisessa valvonnassa muilta viranomaisilta saadut salassa pidettävät tiedot tulisi julkiseksi, kun ne luovutetaan PRH:lle. Kaupparekisterilaissa säädetään, että tiettyjä henkilötietoja ei luovuteta, mutta muista tiedoista on jokaisella oikeus saada tieto. Tämä sisältäen myös kaupparekisteriin toimitetut asiakirjat. Täten tulkinta voi johtaa tilanteeseen, jossa toisessa viranomaisessa salassa pidettävät tiedot ovatkin julkisia kaupparekisterissä. Ainakin joidenkin niiden viranomaisten asiakirjat, jotka PRH:lla on ennakkolisessa valvonnassa oikeus saada, on säädetty erityislailla salassa pidettäväksi kyseisessä viranomaisessa (esim. Verohallinto). Muuten PRH soveltaa toiminnassaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999).

Jatkovalmistelussa olisi syytä lähemmin myös kartoittaa sitä, miten asiakirjojen luovuttaminen PRH:lle vaikuttaa tietojen salassapitoon, mikäli näitä tietoja ei ole tarkoitettu julkisiksi, jotta voidaan välttää mahdolliset tulkintaongelmat lakimuutosten jälkeen.

Muutoinkin henkilötietojensuojaa käsittelevästä osasta (s. 349-352) jää kuva, että henkilötietojen tai asiakirjojen julkisuuden osalta ei ole tulossa tarkempaa sääntelyä.

Ehdotettujen lakimuutoksen myötä kaupparekisteriin olisi toimitettava osakkeenomistajien, velkojien ja työntekijöiden yhtiölle tekemät huomautukset. PRH:n kokemuksen perusteella on todennäköistä, että huomautuksissa voi olla arkaluonteisena pidettäviä henkilötietoja tai muita tietoja, joita ei ole tarkoitettu julkisiksi. Kaupparekisterissä lähtökohtana on tietojen julkisuus, joten PRH:n on luotava menettelytavat arkaluonteisia henkilötietoja ja salaisia tietoja koskevien huomautusten käsittelemiseksi.

Kustannusten kattaminen

PRH:lla on jo olemassa menettelyt ja järjestelyt maasta toiseen toteutettavien osakeyhtiöiden sulautumisten ja jakautumisten lupamenettelyä ja rekisteröintiä varten.

Lisää uusia kustannuksia tulee aiheutumaan ennakkolisen valvonnan toteuttamisesta, mistä aiheutuu jonkun verran uusia kustannuksia vaadittavien työvoimaresurssien muodossa.

Jos tapauksia tulee odotettua enemmän, PRH reagoi tarvittaessa ennakkolisen valvonnan resurssien vahvistamiseksi. Jos PRH käyttää ennakkolisessa valvonnassa ulkopuolista asiantuntijaa, kuten tilintarkastajaa, tästä voi aiheutua merkittäviä kustannuksia. Lainkohdassa tilintarkastajalla on tarkoitettava myös tilintarkastusyhteisöä. Kustannuksiin on varauduttava PRH:n maksullisia suoritteita koskevissa päätöksissä. TEM:n on reagoitava päätöksillään kustannusten tarkoituksenmukaiseen kattamiseen riittävän suurilla käsittelymaksuilla. Tarvittaessa on luotava menettely, jossa PRH voi laskuttaa hakijalta ulkopuolisen asiantuntijan käytön kustannukset

erillisveloituksena, jos asiantuntijan käyttö johtuu siitä, ettei yhtiö ole toimittanut PRH:lle tarpeellisia tietoja ja selvityksiä.

Muita vähäisiä havaintoja

Työryhmän OYL-lakiluonnoksen kotipaikan siirtoa koskevassa OYL 17a -luvussa on virhe 20 §:n kohdalla. Kun osakeyhtiö siirtää kotipaikan Suomeen, siihen ei tulisi ollenkaan soveltaa 17a:27:ä, koska kyseiset seikat on jo selvitetty siirtyvän yhtiön lähtömaassa.

Kotipaikan siirtoa koskevan OYL 17a luvun 20 §:n 1 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan:

Momentin 2 kohdan mukaan ulkomaisen siirtyvän yhtiön täytäntöönpanoilmoitukseen on liitettävä siirtopäätöksen lisäksi tiedot siirtosuunnitelmasta, jonka perusteella siirtopäätös on tehty. Täytäntöönpanoa koskevaan ilmoitukseen ei tarvitse liittää siirtosuunnitelmaa, jos siirtopäätös on tehty muuttamattoman ja aikaisemmassa vaiheessa rekisteriviranomaiselle toimitetun ja tarkastetun siirtosuunnitelman nojalla.

Kun ulkomainen yhtiö siirtyy Suomeen ja PRH rekisteröi täytäntöönpanon, on epäselvää, onko tällöin Suomeen aiemmin toimitettu siirtosuunnitelmaa, kun suunnitelma rekisteröidään lähtövaltiossa. Muun muassa siirtosuunnitelman rekisteröimistä koskevan pykälän (ehdotettu OYL 17a:10) perusteluissa todetaan, että käytännössä olisi hyvä tehdä perustamisilmoitus jo suunnitelmavaiheessa, kun ulkomainen yhtiö siirtyy Suomeen. Perusteluissa todetaan, että yhtiöjärjestys olisi hyvä toimittaa, mutta asiasta ei ole säännösehdotusta. PRH toteaa, että käytännön syistä olisi perusteltua, että yhtiöt toimittaisivat säännöksen nojalla siirtosuunnitelmankin.

Siirtosuunnitelmassa ei mainita sitä rekisteriä, johon yhtiö on ulkomailla rekisteröity. Rajat ylittävä sulautumista ja jakautumista koskevissa säännöksissä asiasta kuitenkin säädettäisiin (OYL 16:22 ja 17:21: ” 2) tieto rekistereistä, joihin jakautumiseen osallistuvat ulkomaiset yhtiöt on rekisteröity, ja rekisterien yhteystiedot”. PRH toteaa, että käytännön syistä olisi perusteltua, että rekisteri, johon siirtyvä yhtiö on ulkomailla rekisteröity, tulisi mainita säännöksen nojalla siirtosuunnitelmassa.

Kommentteja lakimuutosten täytäntöönpanosta

On perusteltua, että oikeusministeriö seuraa lakimuutosten käytännön vaikutuksia ja tarvittaessa reagoi niihin lainmuutoksina. PRH:n tämänhetkisen kokemuksen perustuen odotetaan, että Suomesta pois päin suuntautuvia rajat ylittäviä yritysjärjestelyjä ja kotipaikan muutoksia tulee vain muutamia vuodessa. Tähänastisen kokemuksen perusteella on odotettavissa, että harvoin rajat ylittäviin yritysjärjestelyihin liittyisi väärinkäytösepäilyjä.

Koitto Jouko
Patentti- ja rekisterihallitus